

Bela knjiga!

Predsednik deželne vlade Travanut je v govoru na otvoritveni slovesnosti sinhrotrona pri Bazovici med drugim dejal, kako je »važno, da novi parlament čimprej odobri zakon o varstvu slovenske manjšine, kot je tudi treba odobriti zakon o ukrepih v korist italijanskega prebivalstva v Sloveniji in na Hrvaškem.«

Predsednik osrednje rimske vlade Ciampi, ki je na slovesnosti govoril za Travanutom, je dejal: »Zelo smo občutljivi za italijansko manjšino. Ta zdaj ni predmet enakega ravnanja, čeprav ji to zagotavlja italijansko-hrvaško-slovenski memorandum z dne 15. januarja 1992. Konstruktivno in odprto nameravamo nadaljevati z delom na dvostranskih pogajanjih z republiko Slovenijo in Hrvaško. Kar se nas tiče, pa mislimo pripraviti belo knjigo o stanju varstva slovenske manjšine v Italiji.«

Tako torej. Medtem ko predsednik deželne vlade pred ministrskim predsednikom jasno naglašala, da bo moral novi parlament čimprej odobriti zakon o varstvu naše manjšine, Ciampi v nekakšnem odgovoru napoveduje belo knjigo. Zdi se nam, da poslušamo stara stališča in stalna izvajanja tržaških listarjev, misovcev in ostalih nacionalistov, češ da je naša slovenska manjšina že dovolj zakonsko zaščitena, da pa bi bilo koristno obstoječe zaščitne ukrepe lepo in smotrno zbrati. To z drugimi besedami pomeni, da je treba pripraviti »belo knjigo o stanju varstva slovenske manjšine v Italiji«, kot je v Bazovici dejal predsednik osrednje vlade.

Res je, da smo v svoji dolgi poklicni praksi marsikaj slišali iz ust najvišjih italijanskih predstavnikov v zvezi z našo manjšino, vendar zares nismo pričakovali, da bodo rimska »predavanja« Camberja in tovarišev povsem osvojila srce in pamet samega Carla Azeglia Ciampija. Bog daj, da bi v nekaj tednih bivanja v palači Chigi — mnogo mu jih že tako ne ostane več — zares pripravil napovedano belo knjigo, medtem ko naj novi parlament končno le odobri to, kar naša manjšina od njega pričakuje: pravično varstvo namreč z belo knjigo ali brez nje.

DRAGO LEGIŠA

BLIŽNJI VZHOD IN BOSNA ŠE NEVARNI ŽARIŠČI

»To je znamenje časa. Poti nazaj ni več. To zgovorno dokazuje prav zadnji pokol. Prekinitev mirovnega procesa bi namreč imela za posledico nadaljnjih tisoč Hebronov.« Tako je izjavil izraelski pisatelj David Grossman, ki je zelo znan tudi v tujini. Takoj po pokolu v Hebronu se je udeležil manifestacije pred izraelsko vladno palačo. Priredila jo je organizacija »Mir zdaj«, da bi svetovno javnost opozorila, kako obstaja tudi drugačen Izrael, ki se bistveno razlikuje od rasističnega, vojnihujskega, mrkega Izraela, kot ga predstavljajo koloni v kraju Kyriat Arba. Tu je živel zločinec, ki je izvršil pokol v mošeji, pri čemer je bilo ubitih kakih 60 muslimanskih vernikov, nad 200 pa jih je bilo ranjenih.

Prav zaradi tega pokola je grozila in še grozi resna nevarnost, da bi se prekinili pogovori in pogajanja med Izraelci in Palestinci. Kako je bil mirovni proces v nevarnosti, priča med drugim dejstvo, da je takoj izredno odločno ter ostro pristisnil vrh ameriške diplomacije na obe prizadeti strani in da je nastopil celo sam ameriški predsednik Clinton ter najvišje predstavnike Izraela in Organizacije za osvoboditev Palestine povabil, naj pogovore nadaljujejo v Washingtonu.

Krvavi dogodki v Hebronu so pokazali, da je obstoj kolonov na

zasedenem ozemlju trenutno največja ovira za nadaljevanje mirovnega procesa. Palestinska organizacija zahteva, naj se kolonom takoj odvzame vse orožje, njihova naselja pa so že tako obsojena, da bodo prej ali slej izginila. Pisatelj Grossman v tej zvezi meni, da bodo koloni res morali zapustiti zasedena ozemlja, vendar pravi, da bi se to moralo uresničiti postopno. Če bi zdaj na primer razorožili vse kolone, bi jih dejansko prepustili na milost in nemilost palestinskim skrajnežem. O teh pa je znano, da radi in pogosto pobijajo nedolžne civiliste. »Pokol v Hebronu predvsem dokazuje — je dejal Grossman — da se mora mirovni proces nadaljevati z veliko naglico.« »Menim — je pristavil — da je dogovorjeno petletno prehodno obdobje odločno predolgo in tudi silno nevarno. V petih letih skrajneži na obeh straneh lahko ponovno priključijo k življenju terorizem in njegovo logiko represalij.« »A poti nazaj kljub temu ni — je zaključil pisatelj — kot najbolje dokazujejo množične manifestacije nasilja na vsem palestinskem ozemlju.«

Stanje na prizadetem območju je tako napeto in kočljivo, kot ni bilo od leta 1948, to je še pred rojstvom izraelske države. Marsikdo se sploh ne more sprijazniti z mislijo, da bi Izraelci in Palestinci lahko uredili medsebojne odno-

se. Kot se morda čudno sliši, je treba tudi zadnji atentat v krščanski maronitski cerkvi v Libanonu smatrati za poskus blokiranja mirovnega procesa, ki se je bil začel s pogajanjimi med Izraelci in Palestinci. Temu je treba gotovo do-

Iz vsebine:

Umrla je gospa Zala Besednjak (str. 3)

A. Pregarc:
Pesnik svojim Brežanom (str. 4)

M. Artač:
Agonija hrepenenja (str. 6)

J. Paljk: Kaj me moti pri slovenskih časnikih (str. 7-8)

dati tudi zadnji napad na judovski kombi v New Yorku. Skrajneži imajo namreč skupen cilj: ohraniti pri življenju stara sovraštva in za vsako ceno onemogočiti sožitje in sodelovanje med različnimi.

KAJ PA BOSNA?

V bistvu enaka logika je osnova tudi za dogajanje v Bosni. Nekdo ima ves interes, da med prizadetimi stranmi ne bi prišlo do pametnega in za vse sprejemljivega sporazuma. Nadaljevanje krvavih

D.L. ■■■► 2

Zimske olimpijske igre so za nami

Odlična bera za slovenski in italijanski šport

Nasvidenje v Japonskem Nakanu čez štiri leta! Končale so se pravljicne zimske športne igre v severnoevropskem Lillehammerju, igre, na katere se bomo spomnili zaradi odlične organizacije in prijaznih ljudi, zaradi obilice snega in čudovitega zimskega vzdušja, zaradi ekološke prisotnosti in pozornosti. Spomnili se jih bomo tudi, žal, kot 10. obletnico iger v nekdanjem veselo razpoloženem in ponosnem Sarajevu, kjer danes na tedanjih tekmovalnih progah in objektih pustošita le smrt in orožje. »Sarajevo, ne bomo te pozabili. Še naprej ti bomo po-

magali«, so bile besede predsednika Mednarodnega olimpijskega komiteja Samarancha na zaključni slovesnosti.

Slovenski in italijanski atleti so dosegli izjemne rezultate. Mlada slovenska reprezentanca je osvojila tri bronaste kolajne. Prvo, najbolj nepričakovano, je prejela Alenka Dovžan v kombinaciji. Z odločnim nastopom v smuku in nato v slalomu je v skupnem seštevku le za piclih 7 sekund prehitela na tretjem mestu Italijanko Moreno Gallizio. Drugi nepričakovani bron si je prismočala temperament-

na Katja Koren v slalomu, tretjega pa je prav tako v slalomu osvojil Jure Košir, ki se je z odlično drugo vožnjo uvrstil takoj za Albertom Tombo. Veselje v slovenskem taboru je nepopisno. Vsem trem atletom so ob prihodu v Ljubljano pripravili veličasten sprejem. Na osrednjem trgu jih je pričakala desettisočglava množica, dogodek pa je neposredno prenašala tudi državna televizija. Praznovanja so se nato nadaljevala še v Mariboru, kjer je doma Katja Koren ter v Mojstrani za ostala dva olimpijca.

Darko Bradassi ■■■► 2

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 3. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 4. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 10.30 Intermezzo; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Orkestralna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Poslušajmo, rišimo in pišimo!« (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.00 Nekaj minut z...; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 5. marca ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 10.00 Poročila; 10.10 Kogojevi dnevi '93; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas« — oddaja iz Rezijske; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 »Ena se tebi je želja spolnila« — romantični sprehodi in neponovljivo obdobje umetnosti; 16.00 75 let po 1. svetovni vojni; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Prežihov Voranc: »Doberdob«.

■ NEDELJA, 6. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Dvojne počitnice« (Brane Dolinar); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Srednjeevropski radijski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«; 14.45 Glasba za vse okuse; 15.30 Glasba za vse okuse; 16.00 Šport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 7. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: Vaš Pepi in papači; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba na Gregorčičevo besedilo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda — radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Brezposelnost: teorija in praksa.

■ TOREK, 8. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba na Gregorčičevo besedilo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«.

■ SREDA, 9. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Srednjeevropski radijski obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.00 Made in Italy; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Šaljivo-resno.

Slovesno odprtje sinhrotrona Elettra

Predsednik vlade Ciampi je prerezal trak in s tem slovesno odprl sinhrotron Elettra (foto S. Ferrari)

Sinhrotron Elettra pri Bazovici je v soboto, 26. februarja, začel uradno delovati. Otvoritve se je poleg italijanskega ministrskega predsednika Ciampija udeležilo še veliko uglednih gostov iz političnega in znanstvenega sveta, med temi tudi slovenski minister za znanost in tehnologijo Rado Bohinc. Udeležencev slovesnosti, ki je potekala v sinhrotronskem kolobarju, je bilo nekaj tisoč. Gostje so predvsem poudarili pomen tega svetlobnega pospeševalnika, ki naj bi nudil nove možnosti tako na področju znanstvenega kot tudi industrijskega raziskovanja.

Predsednik Ciampi se je v svojem govoru dotaknil predvsem vprašanj, ki zadevajo Trst in sploh skrajni italijanski severovzhodni del, razvojne možnosti mesta in potrebe po sodelovanju s sosednjimi državami. Dotaknil se je tudi manjšinskega vprašanja in nujnosti po čimprejšnji pomiritvi na Balkanu. Tržaški župan Illy in deželni predsednik Travanut sta v svojem nagovoru predvsem opozorila na gospodarske in druge probleme v deželi FJK in njenem glavnem mestu. V pogovoru, ki ga je imel slovenski minister za tehnologijo Rado Bohinc z italijanskim kolegom Umberto Colombom in predsednikom družbe Sincrotrone Trieste Carlom Rubbio, je predstavnik Slovenije predvsem izrazil željo, da bi prišlo do internacionalizacije tega znanstvenega projekta in da bi lahko sodelovale v njem tudi države, ki niso članice Evropske skupnosti.

Tudi znanost je svojevrsten šport

»Prepričana sem, da je šport temeljnega pomena za vzgojo fantov in deklet. Uči nas spoznavati lastno telesno in duševno moč ter spoštovati nasprotnika. Vsi seveda niso navdušeni za šport, prav tako nimajo vsi telesnih sposobnosti, ne znajo trpeti in se žrtvovati in nimajo želje po uveljavitvi. Kdor pa te darove ima, se ne sme pritoževati, ko mora ure in ure ponavljati ene in iste dolgočasne vaje, ker se mora premagovati in žrtvovati čas, ki bi ga drugače lahko nameril zabavi.«

»Kar zadeva mojo osebno izkušnjo, moram priznati, da športu zelo veliko dolgujem. Po značaju sem bila plaha in zavrtja, pri sklepanju prijateljstev sem imela veliko težav in nisem imela veliko zaupanja v lastne sposobnosti. Po prvih vajah, prvih zmagah, prvih deželnih uspehih in končno s povabilom na tekme za vsedržavno prvenstvo sem postopoma začela zaupati vase, prav tako pa tudi nisem imela več takšnih težav v stikih z drugimi in mi je začelo ugajati lojalno tekmovalje. Tekmovalni duh mi je pomagal v znanstveni karieri. Tudi znanost je svojevrsten šport, ki zahteva žrtvovanje in trdo delo. Pri zadevaš si, da bi spoznal skrivnosti

Narave, da prvi obrazložiš nek fizikalni pojav. Naša zlata medalja je odkrivanje zakonov, ki urejajo Naravo.«

Margherita Hack,
Corriere della Sera, 25.2.94

***

Združenje in zbornica lekarnarjev prireja od 14. do 26. marca v Trstu »teden krvnega pritiska«. Kdor bo želel, si bo lahko v tem času dal brezplačno izmeriti pritisk v eni od 67 tržaških lekarn.

Odlična bera za slovenski in italijanski šport

Italijski atleti so skupno osvojili 20 kolajn, kar je najboljši dosežek vseh časov. Rekord iz Albertville so izboljšali za 6 kolajn. Junakinja v italijanskem taboru je nedvomno Manuela Di Centa, ki je v smučarskih tehnikah osvojila dve zlati, dve srebrni ter eno bronasto kolajno, slednje v štafeti. Uspeh ženske reprezentance v nordijskih disciplinah dopolnjuje bron Stefanie Belmondo. Med moškimi je italijanska štafeta 4 x 10 km osvojila zlato kolajno, Marco Albarello in Silvio Fauner pa sta prejela po eno bron. V nordijskih disciplinah, ki jih zaradi težavnosti in napora lahko primerjamo z maratonskim tekom, so italijanski atleti torej osvojili kar 9 kolajn, med temi pa več kot polovica pripada Manuelli Di Centi. Malokdo si lahko predstavlja, koliko truda in žrtvovanj, pa tudi kolikšne sposobnosti stojijo za temi izjemnimi dosežki. Di Centina olimpiada bo nedvomno ostala zapisana z zlatimi črkami in v zgodovini italijanskega športa.

Velik uspeh so v italijanskem taboru zabeležili tudi v sankanju. Južno-notirolski atleti so osvojili dve zlati, eno srebrno ter eno bronasto kolajno. Po dolgih letih se je Italija vrnila med najboljše tudi v bobu dvosedu, kjer je osvojila bron. Nekoliko pod pričakovani je šlo v moškem smučanju, kjer je edinole Alberto Tomba osvojil srebrno kolajno v slalomu, med ženskami pa je bil izkupiček dober. Deborah Compagnoni je v veleslalomu osvojila zlato, presenetljiva Isolde Kostner pa kar dva bron, in sicer v superveleslalomu ter v smuku.

***

Popularni italijanski pevec Lucio Dalla je imel konec prejšnjega tedna v tržaškem gledališču Rossetti dva koncerta. Med drugim je predstavil pesmi iz svoje zadnje plošče »Henna«, zapel pa je tudi nekaj svojih najbolj znanih uspešnic. Poslušalci, ki jim je uspelo dobiti mesto v nabito polnem gledališču, so bili navdušeni. Dalla bo s turnejo nadaljeval v drugih italijanskih mestih.

Bližnji vzhod in Bosna še nevarni žarišči

bojev in čedalje hujše trpljenje prebivalstva imata za posledico, da se mir vedno bolj oddaljuje. Res je, da se je stanje v Sarajevu v zadnjem času nekoliko umirilo, vendar po ostali Bosni in Hercegovini klanja nikakor noče biti konec. Tudi sicer uspešen, odločen poseg letal Atlantske zveze proti srbskim »galebom«, ki so bili rakietirali tovarno orožja na ozemlju pod nadzorstvom Muslimanov, dejansko še ni povsem jasn. Kaj pomeni naravnost vratolomni tek

bosansko srbskega veljaka Karadžića v Moskvo? Ali ja ne misli, da bo koga preslepil in morda celo prestrašil z brenkanjem na »slovensko vzajemnost«, o kateri vsi vemo, da je ni? Kaj pa je s paktom med Miloševićem in Tudjmanom? Kaj je s pogovori med Hrvati in Muslimani v ZDA?

Bosna je torej še vedno velika zagonetka in ves Balkan še zdaleč ni od sebe odvrnil sumnje, da je oziroma utegne biti evropska smodnišnica, bojnim letalom Atlantske zveze navkljub.

Slovenska skupnost o govoru predsednika Ciampija Potrebujemo pravično zaščito, ne pa novo študijo

Govor, ki ga je imel predsednik italijanske vlade Ciampi ob odprtju sinhrotrona pri Bazovici, v več točkah preseneča, ko se dotika manjšinskega vprašanja in slovensko-italijanskih odnosov, je zapisalo v tiskovno poročilo deželno tajništvo Slovenske skupnosti.

Pomemben je poudarek, da so pravice manjšin zahteva časa in pogoj za mir, moti pa neravnovesje pri obravnavi položaja Slovencev v Italiji in Italijanov v Istri ter nekakšno enačenje položaja v Sloveniji in na Hrvaškem. Ciampi pravzaprav kaže večje zanimanje za »liberalizacijo nakupov in ponovne pridobitve nepremičnin« ter za »prosti promet ljudi, blaga in kapitalov«, pri čemer omenja »upravičeno pričakovanje italijanskih državljanov, ki so se rodili na tistem območju in ga niso zapustili prostovoljno«, kot pa za narodnostne pravice italijanske manjšine v Istri. O tem pravi, da se je z razkrojem Jugoslavije končala homogenost ravnjanja z manjšino, ki da jo je poleg tega priznavala italijansko-hrvaško-srbska spomenica z dne 15. januarja 1992.

Pri tem pa pozablja, opozarja Ssk v svojem poročilu, da »homogenosti« že prej ni bilo, ker so Italijani v Sloveniji uživali, in še uživajo, visoko stopnjo zaščite, poleg tega pa Slovenija omenjene spomenice ni podpisala ravno zaradi izsiljevanja italijan-

skih pogajalcev, ki niso hoteli priznati italijanskih obveznosti do slovenske manjšine.

O naši narodnostni skupnosti pa Ciampi pravi le, da misli vlada pripraviti »belo knjigo« o položaju manjšinskega varstva. To, kar potrebujemo, je pravična zaščita, ne nova študija, pripominja deželno tajništvo Ssk.

Ob koncu je v tiskovnem poročilu rečeno, da ob pomembnem znanstveno-raziskovalnem dosežku, ki ga prinaša svetlobni generator, ni mogoče mimo dejstva, da je bila njegova lokacija vsiljena domačemu prebivalstvu in predstavlja hudo rano na naseljenem ozemlju slovenske manjšine. Toliko bolj je torej vredno obsodbe, da so obljube oblasti iz aprila 1990 v glavnem ostale na papirju, pa naj gre za 11 točk dokumenta, ki ga je podpisal predsednik vlade, za pismo tržaškega župana v 7 točkah (vključno o dvojezičnih krajevnih napisih!) ali pa za pismo predsednika Raziskovalnega področja.

* * *

V Tržaški knjigarni so se v teh dneh pričeli popusti. Knjige po znižani ceni od 10 do 50% bo mogoče kupiti vse do konca meseca marca. Naprodaj so knjige raznih založniških hiš z obeh strani meje.

Umrla je gospa Zala Besednjak

V tržaški bolnišnici je po krajši bolezni v torek, 1. t.m., umrla gospa Zala Vuk vd. Besednjak. Stara je bila 85 let. Rajna izhaja iz znane Vukove družine iz Mirna pri Gorici in je sestra Stanka Vučka, slovenskega pisatelja in političnega delavca, ki je bil zahrbtno ubit skupno z ženo Danico v

žem sta se lahko vrnila na Primorsko sredi leta 1950 in se za stalno naselila v Trstu. Tu je mož nadaljeval s svojim političnim in časnikarskim delom. Po njegovi smrti je postala predsednica upravnega sveta Zadruga »Novi list«, v zadnjih letih pa je bila podpredsednica.

Gospa Zala Besednjak je bila široko razgledana, govorila je več evropskih jezikov in bila kremenitega značaja ter globoko verna.

Pokopali so jo na pokopališču v Mirnu, kjer že četrto stoletja počiva njen mož dr. Engelbert Besednjak. V našem uredništvu in upravi jo bomo hudo pogrešali in se je bomo vedno spominjali in ljubeznivo in spoštovanjem. Ko se klanjamo njenemu spominu, izrekamo sorodnikom globoko občuteno sožalje.

Trstu pred natančno 50 leti, in sicer 10. marca 1944.

Rajna gospa Zala se je v mladih letih aktivno udeleževala v slovenskih katoliških kulturnih organizacijah na Goriškem in bila tudi v veliko oporo svojemu očetu Antonu, ki je bil eden vidnejših predstavnikov slovenskega krščansko-socialnega gibanja na Goriškem. V tistem krogu je spoznala svojega kasnejšega moža dr. Engelberta Besednjaka, s katerim je kasneje delila dolga leta emigracije, najprej v Avstriji in nato v medvojnem Beogradu. Z mo-

Žalovanju ob smrti ZALE VUK

vdove po poslancu v rimskem parlamentu in borcu za narodne pravice Slovencev v Italiji dr. Engelbertu Besednjaku se pridružuje

Slovenska skupnost

Žalovanju ob smrti gospe Zale Besednjak, podpredsednice Zadruga »Novi list«, se pridružujejo lastnik in osebe tiskarne »Graphart«.

V torek, 1. t.m., je po krajši bolezni umrla naša draga sestra, sva-kinja in teta

Zala Vuk vd. Besednjak

Žalostno vest sporočajo sestra Mila, Jela, Zofka in Mirijam, sva-kinja Natalija, nečaki in nečakinje z družinami.

Pokopana je na pokopališču v Mirnu pri Gorici, kjer že četrto stoletja počiva njen mož dr. Engelbert Besednjak.

Trst, Miren, Livorno, 3. marca 1994

Upravni svet in nadzorni odbor Zadruga »Novi list« se klanja spominu svoje podpredsednice

Zale Vuk - Besednjak

ki je umrla v tržaški bolnišnici, v torek, 1. t.m. Plemenito gospo bomo ohranili v trajnem spominu.

Trst, 3. marca 1994

V središču pozornosti bližnje volitve

Dne 24.2. je pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu pod predsedstvom Jožeta Škerka nadaljeval z obravnavanjem točk dnevnega reda prejšnje seje, med katerimi je bila tudi izvolitev novih vodstvenih organov. Uvodoma je politični tajnik Martin Brečelj pojasnil razloge, zaradi katerih je svojo izvolitev sprejel s pridržkom in ki so zadevali notranje odnose v strankinem življenju. Po razčiščenju spornih zadev je tajnik umaknil pridržek.

Sledila je razprava o značaju in nalogah strokovnih komisij, ki naj delujejo v okviru pokrajinskega sveta. Ustanovljene so bile tako pravna, šolska, gospodarska, prostorska in socialna komisija. Sedava komisij bo dopolnjena še z drugimi člani, ki jih bodo izbrale komisije same.

Drugi del seje pokrajinskega sveta je bil posvečen izčrpnemu osvetlitvi političnega položaja v zvezi s parlamentarnimi volitvami 27. marca, s posebnim poudarkom na pričakovanju in zahtevah slovenske narodnostne skupnosti kot političnega subjekta. V razpravi je bilo ugotovljeno, da pri

oblikovanju kandidatur žal ni prišla dovolj do izraza slovenska manjšina kot pluralistično razvejan politični subjekt, kar bi lahko imelo tudi negativne posledice pri volilnih izbirah naših ljudi. Celotno vprašanje je v proučevanju deželnih strankinih organov. Odločilno vlogo ima po statutu deželni svet stranke, ki se bo sestel v prvi polovici marca in določil temeljne smernice o zadržanju do posameznih omizij, strank in kandidatov. Vsekakor je treba obznavati dejstvo, da Demokratičnemu zavezništvu ni uspelo pravočasno zadostiti vsem formalnostim za kandidaturu njenega predstavnika na volitvah za poročno izvolitev poslancev.

Pokrajinski svet Ssk vabi slovensko javnost in volivce, naj skrbno sledijo predvolilnim dogajanjem in še zlasti zadržanjem posameznih kandidatov do naše manjšinske problematike. Stranka Slovenske skupnosti bo tako na pokrajinskih ravneh kot na deželni ravni pravočasno pojasnila navodila slovenskim volivcem, kako naj se ravnajo pri izbiri kandidatov, katerim naj bi zaupali glas.

Ob slovenskem kulturnem prazniku

Pesnik svojim Brežanom

(iz nastopov v Borštu in Mačkoljah)

Kadarkoli spregovorimo besedo kultura, dregnemo z njo ob tako občutljivo struno, da nam zabrni po vsem telesu, se pravi, da se v nas sproži vzgib, ki nas takoj opozori, kakšen je odnos do nje. In vendar je prvi občutek, ki nas pri tem spremelja, kot da je kultura nekaj neotipljivega, a globoko zaznavnega. Ko pa začnemo o tem instiktivnem pojavu razmišljati, postane nekaj kulturni samogovor, kar je hkrati sistem samovzgoje, ki nam pričara vse tisto, kar nam je nudilo okolje, v katerem smo zrastle, okolje, v katerem se gibamo; je pa tudi odraz naše izkušnje, ki smo jo pridobili z branjem knjig, prisluhli besedi, ki so nam jo zapisali umetniki ali jo podali v svojih nastopih, gledali sporede na televiziji ali na filmskem platnu, vtis, ki nam ga zapiše radijski glas, skratka, vsrkali smo vse tisto, kar nam je požalhtnilo življenje, ki se s tem postalo lepše, znosnejše. To kot samogovor.

Toda svetopisemsko reklo: človeku ni dobro biti sam, nam dograjuje spoznanje, da je kultura splošno dobro, da je kultura bogastvo posameznika in hkrati dobro in pa bogastvo neke družbe; v našem primeru najprej v dobro okolju, v katerem se najlažje sporazumevamo.

In prav kultura je merilo obnašanja neke skupnosti, tako znotraj nje same kot navzven, nasproti drugi skupnosti — tudi v soočanju z njo, tudi v trezni konfrontaciji s kulturnimi lastnostmi od nas različnih, včasih nenavadnih in na prvi pogled nam nedoumljivih neznank, s katerimi se ti »različni« stapljajo. Vendar — o kulturi ni več sledu, ko te »različne« od nas ne sprejemamo, ko smo neodzivni, ko brez pomisleka odrinemo od sebe vse, kar nas v tistem trenutku zmoti; ko se od »različnega« obrnemo, da bi ubranili svojo zaverovanost vase, še več, branimo se tako, da imamo svojo (ne)kulturnost za nekaj nedotakljivega, svetlega, vsepresežnega.

Ko sem npr. pri svojem zadnjem delu »Božji vitez na slovenski zemlji«, to je odrska kloženka o Slomšku, pregledal vse, kar mi je bilo na dosegu, sem spoznal, da se je, recimo, ta svetniški škof znal tudi opravičiti in prositi za odpuščanje, kar pri drugih avtorjih ni zaznati; ti pač menijo, da je to opravil samo v smislu bičanja samega sebe, torej v globoki intimnosti; sam pa trdim, da se je ta svetniški mož, po samospraševanju znal obrniti vsaj k nekaterim posameznikom in jim odkriti svojo duševnost, pa tudi narodu — čeprav sem to izpoved postavil v njegov postumni okvir.

V tako stanje nas pripelje samo modrost poslušanja in prisluha dru-

gim. In v poslušanju je velika modrost. Modrost, pravim, in ne zvičajna uglajena preračunljivost, kateri tako radi nasedemo, je pravi temelj kulture.

Vprašali me boste: ali to lahko počne vsakdo, ali je prav vsakdo tako nadarjen in pa nosilec takih segmentov? Je, prav vsak izmed nas, zakaj prasmisel besede kultura je (v latinščini) ne samo gojenje, vzgoja, ampak tudi obdelovanje zemlje. In prav to je prabitno opravilo. Ko zemlja ni bila to, kar z grozo danes opazujemo okrog sebe (se pravi, zrak, ki ga vdihavamo, voda, ki ni več čista, premnogokrat tudi nepitna, živčno in nasilno potegovanje asfalta v vse smeri), je bila prav ta ista zemlja ponujena človeku v preobrazbo, da bi z nje pomočjo ohranil sebe in svoj rod. Vsakdo pravim, vsakdo s kakim drobnim dejanjem lahko pripomore k gojenju kulture. Tudi mi, predvsem mi, za nas same. Mi, ki smo (nasplošno) ob spoštovanju — in ne strahospoštovanju — do drugih kulturnih stvarnosti uspeli iz razformiranosti, spojitvi in delitvi, združitvi in preseljevanju,

ob stotih zastojih in pospešitvah, ob zelo hudih in malo srečnih trenutkih, iz nekdanjih pastirjev in obdelovalcev zemlje ter lovcev ohraniti tisti rod, ki mu pravimo Slovenci. Slovenci pa smo zato, ker se razpoznavamo v eni in edini kulturi, ki je samo naša.

Prav iz smrti tistih prarodov in rodov, od katerih smo prevzeli besedo kultura, smo to svojsko in izvirno oblikovali, po svoji meri pač, kot spretni krojači. Tako imamo danes omiko, imamo ustvarjalce, ki nam pričarajo rojstvo in smrt, mladost in starost, hrupno veselje in grenko žalost. Smo pravi, celovit narod. In če nam tudi kdo (recimo naš italijanski sodržavljan) včasih oponese, češ, zakaj slovensko, to je trd in grob jezik, ima isti človek dolžnost, da temu jeziku najprej prisluhne, da spozna njegovo klenost, ki je vsa zajeta v glagolih, torej na stvarni življenjskosti, dinamiki in delavnosti. Slovenski človek je torej svoj jezik prilagodil svojemu značaju, zakaj prav klenost je postala soznačnica za njegovo vzdržljivost in vztrajnost. Bil pa je slovenski človek vedno na prepihu, v primežu ve-

Konferenca Svetovnega slovenskega kongresa za Furlanijo-Julijsko krajino vabi v petek, 11. marca, na **OBČNI ZBOR**

ki bo v Prosvetnem domu na Opčinah z začetkom ob 20. uri v prvem in ob 20.30 v drugem sklicu.

Na dnevnem redu so med drugim volitve organov Konference in delegatov za drugo svetovno zasedanje.

liko močnejših sosedov, zato se je moral še trše bojevati kot drugi, že zdavnaj izumrli rodovi, boriti se za svoj »jutri«, tisti »jutri«, ki je največkrat presegel življenje samo, torej presegel smrt.

Tistemu »jutri« ni smrt nič v napoto, ker je smrt rojstvo novega. Tudi po zimski neplodnosti — s čimer hočem poudariti, da je bila slovenska kulturna bera včasih siromašnejša drugič bogatejša — se je znala naša beseda spet oviti v pomladno razkošje.

In še nekaj je znal slovenski rod, sicer v manjši meri, vendar pa dokaj trdno ohraniti: to je zemlja, navezanost nanjo (tu ne gre za plahte iztrgane nam zemlje); pomislimo vendar na Kras, vse do obale, kakor tudi naši paštni in ograde, to je vse skupaj sinonim za slovenstvo, naše ogledalo. Ta Breg, vaš in moj Breg, je hkrati vest in humus našega ustvarjanja in pesnenja. Seveda govorimo o tem koščku zemlje na različne načine, veliko je tudi medizrazja; toda če bi o njem ne spregovorili, ga opevali, žalovali za njim in se nanj jezili, pomeni, da Breg sploh ne obstaja in s tem bi bila vsa naša kultura osiromašena. O njem pa govorimo predvsem zato, ker nas skrbi naš »jutri«, tisti, ki ga bodo živeli zanamci. Smrt ne bo nikoli izbrisala naših zapisov, pesmi, naše navezanosti in razmišljanja o tem našem koncu zemlje; to bo ostalo tu, na papirju, kot opozorilno in opogumljajoče znamenje naše radosti in bolečine.

Nič čudnega, da je tudi Prešeren, čigar obletnico smrti (in ne rojstva) danes proslavljamo, mislil na svoj in naš jutri. Videc in graditelj boljšega človeštva in utemeljitelj velike kulturne razsežnosti svojega naroda. Ne gre za pogrošen kult nekega, v tem primeru njegovega imena, gre za simbol kulture v njeni najzlahotnejši inačici.

Če si bomo to s spoštovanjem, zanosom in trmo še naprej, leto za letom ponavljali in v prešerenovsko Kulturo verjeli, se nam ni bati smrti; presegli jo bomo.

Aleksij Pregarc

Proslave v imenu kulture

Tako je bilo na Prešernovi proslavi v Prosvetnem domu na Opčinah

(foto S. Ferrari)

Ves mesec februar je bil tudi na Tržaškem posvečen kulturi, saj so se v raznih slovenskih društvih, ustanovah in šolah zvrstile Prešernove proslave. Prijetna in na visoki ravni je bila prireditev na liceju F. Prešeren v Trstu, kjer so imeli tudi nadvse uglednega gosta — lanskega Prešernovega nagrajenca, pisatelja Draga Jančarja. Svoj kulturni praznik so imeli prejšnji teden v Ricmanjih, Škednju, na Colu, na Opčinah in še kje.

V Ricmanjih je proslavo priredila domača Godba na pihala, vezni tekst je napisala Mima Kapelj, predstavo pa je zrežirala Tatjana Turko. V Škednju je treba predvsem opozoriti na dejstvo, da je bila proslava ob kulturnem dnevu skupna. Organizirala so jo tri društva: Ivan Grbec, Dom Jakoba Ukmarja in PD Kolonkovec. Društvo Kraški dom pa je priredilo proslavo na Colu, ki je bila posvečena likovni in besedni umetnosti. Vezni tekst je napisal Marij Čuk, ob tej priložnosti pa so tudi odprli razstavo.

Prijetna in dobro obiskana je bila tudi proslava v organizaciji SKD Tabor z Opčin. Prireditelji so jo posvetili štirim domačim ustvarjalcem: Zori Tavčar, Alojzu Rebuli, Vinku Beličiču in Marku Sosiču. Sodelovali so domači pevski zbori in dramske skupine.

Pogovor z deželnim odbornikom Tizianom Chiarottom

Tržaško kmetijstvo ima pomemben potencial

Novi deželni odbornik za kmetijstvo in gozdove je Tiziano Chiarotto, dosedanji predsednik — zaradi nezdržljivosti funkcij je odstopil — pokrajinske zveze neposrednih obdelovalcev iz Pordenona. Srečali smo ga 15. februarja v predsobi skupščinske dvorane deželnega sveta. Rad je privolil v krajši razgovor za naš časopis.

Gospod odbornik, kaj predvideva program novega deželnega odbora za kmetijstvo v Furlaniji Julijski krajini in še posebej za tržaško pokrajino?

Gre za precej obsežne smernice. Sprejeti bomo morali vrsto pravilnikov, prilagoditi zakone evropskim normativam in bomo med drugim nedvomno imeli možnost za investicije tako iz lastne blagajne kot s sredstvi, ki nam jih nakazuje država vlada ter evropska gospodarska skupnost. Trstu bomo posvetili pozornost, saj menim, da ima ta pokrajina v kmetijstvu pomemben potencial.

Odbornik Tiziano Chiarotto

Katere pobude načrtujete?

Za mlade, ki bodo nadaljevali z delom v tem sektorju ali ki se mu bodo šele posvetili, bodo na voljo posebne ugodnosti. Menim, da je za Trst zelo pomemben razvoj agrituristične dejavnosti, ki lahko ovrednoti krajevno proizvodnjo in tako postane pomemben vir dohodka.

Kakšne so po Vašem perspektive za neposredne obdelovalce v tržaški pokrajini in kakšno vlogo bo imela krajevna Zveza v odnosih do nove deželne uprave in še zlasti do odborništva, ki ga vodite?

V Trstu imate več organizacij, ki predstavljajo kmetovalce. Z njimi sem stalno v stiku, saj mi ne pomenijo le spodbudo za delovanje, temveč tudi oporo. Skupno z njimi bom skušal proučiti najnujnejše probleme in odprta vprašanja, da bomo lahko izoblikovali primerno strategijo za razvoj Trsta.

Kakšen odnos želi vzpostaviti novi deželni odbor s kmetijskim sektorjem in katere so najrevnejše težave?

Največje težave so seveda v pomankanju finančnih sredstev. Menim, da smo vsaj za leto 1994 deloma že dosegli ta cilj. Sedaj je pomembno, da pomagamo pri razvoju najšibkejših sektorjev. Predvsem je treba določiti, komu dodeliti podpore. Prepričan sem, da moramo upoštevati zlasti profesionalne kmetovalce, torej tiste, ki so zaposleni izključno v tem sektorju. Ne smemo pa pozabiti tudi na druge, ker je za napredek in razvoj kmetijstva na Tržaškem potrebno delo vseh.

D.B.

Žerjalove »Sanje o Krasu« v Mačkoljah

Prosvetno društvo Mačkolje je za proslavljanje kulturnega praznika priredilo razstavo novih akvarelov tržaškega umetnika Edija Žerjala. V Torkli v Srenjski hiši v Mačkoljah se je v petek, 25. februarja, zbrala lepa skupina ljudi, da bi se udeležila odprtja razstave. Večer je uvedel Niko Tul, na kratko je predstavil dejavnost društva, zlasti glede na prirejanje likovnih razstav, in napovedal spored. O umetniku in njegovem delu pa je spregovoril Marko Tavčar. Kratko je predstavil dosedanja umetniško pot Edija Žerjala, ki se je doslej v glavnem posvečal grafiki, odslej pa si je izbral novo, svežo akvarelno tehniko, ki sicer omogoča hitro ustvarjanje, istočasno pa zagotavlja nekatere prefinjene barvne učinke. Gre za tehniko laviranja risb, ko slikar z akvareli ali raznobarnimi tuši ustvari sliko. Te barve pa z različnimi lužili redči in odstranjuje, tako da dobi izredno zanimive učinke, ki v nekem smislu spominjajo celo na grafiko, vsaj glede pretakanja barv.

Edi Žerjal je torej izbral novo izrazno pot. Ostal pa je zvest svojim tradicionalnim temam, to sta kraška pokrajina, razni detajli iz nje in delo človeka na tem koščku zemlje. Sanje o Krasu nam torej odkrivajo domačo pokrajino. Zdi se nam znana, saj se nam obrisi gričev, kraških zidkov, griže ali posameznih kamnov, ki se kot biseri svetijo v soncu, v daljavi Nanos ali pogledi na obsončeno morsk gladino, vsi nekako zaviti v neko sanjsko meglico ali nedoločeno, predstavljajo kot nekakšna materializacija podzavestne podobe o svojem rojstnem kraju, ki jo vsakdo od nas nosi v svojem spominu in zavesti. Zaradi tega bodo te lavirane risbe gotovo nagovorile obiskovalca razstave.

Na večeru je z imenitnim sporedom nastopila tudi Trobilna skupina iz Ricmanj. Predstavila je zanimiv spored domačih in tujih avtorjev. Gre za komorno skupino, ki se je razvila iz ricmanjskega pihalnega orkestra in ki prav gotovo pomeni kvaliteten doprinos h glasbenemu življenju.

Prešernova proslava v Devinu

V nedeljo, 27. februarja, so Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin priredili na svojem sedežu Prešernovo proslavo. Na večeru, ki ga je povezoval Gregor Pertot, je za uvod nastopil moški zbor »Fantje izpod Grmade«. Pod vodstvom Iva Kralja je zapel štiri pesmi. Tajnik zbora Marko Tavčar pa je podal nekakšen širši obracun o kulturno-narodnem utripu na širšem področju okrog Grmade. Ugotavljal je pozitivnost najrazličnejših področjih ustvarjalnosti, kot se to izraža v raznih oblikah delovanja, tudi političnega. Izrazil pa je željo, da bi znala obstoječa slovenska društva privabiti k delu čim širši krog ljudi, da bi aktivno in ustvarjalno preraščali skušnjave, ki hromijo globljo duhovno in človeško rast posameznika in posredno skupnosti.

Na prireditvi v Devinu se je v nedeljo predstavilo Kulturno društvo »Skala« iz Gropade. O delovanju društva je spregovoril Aleksander Možina, ki je tudi povezoval nastop mešanega pevskega zbora »Skala«. Ta je pod vodstvom Anastazije Purič zapel zanimiv izbor pesmi Ubalda Vrabca, Brede Ščekove, Pavleta Merkuja, Milana Pertota in drugih primorskih skladateljev. Zbor je pokazal veliko temperamentnost in interpretacijsko sposobnost.

Na stenah prireditvenega prostora pa so bila na ogled likovna dela gropajskih ustvarjalcev, ki naj jih vsaj predstavimo. To so

Darij Berce, Rado di Giorgi, Katerina Kalc, Darja Milkovič in Megi Uršič Calzi.

Gropada se je torej predstavila v Devinu in pokazala, kaj ta vas, ki šteje 280 ljudi, zmore na kulturnem, likovnem in glasbeno ustvarjalnem področju. Večer pa se je nadaljeval ob pogovoru in petju še pozno v večer.

* * *

»Igra zamenjav« v Marijinem domu v Trstu

Letos obhajamo mednarodno leto družine, ki sta ga oklicala Cerkev in Organizacija združenih narodov. Ob tej priložnosti je gledališka skupina Slovenskega kulturnega kluba pripravila novo celovečerno odrsko postavitev, ki nosi naslov »Igra zamenjav« ali »Skupaj je lepše«. Vesele igra je decembra in januarja že doživela prve uprizoritve, v nedeljo, 6. t.m., pa jo bodo mladi člani gledališke skupine SKK ponovili ob 17.15 v Marijinem domu v ulici Risorta v Trstu.

Igra govori o dveh dekletih, ki sta si strašno podobni in ki se prvič srečata na nekem letovanju. Kaj vse bosta nakuhali, pa boste lahko sami izvedeli, če si boste igrice ogledali.

Veseloigro je po Kastnerjevi mladinski povesti priredila, dramaturginja in opremila s pesmicami Lučka Susič, za glasbo je poskrbel Štefan Bembi, za sceno pa Jasna Merku.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Samuel Beckett

NE JAZ

in

POSLEDNJI TRAK

Režija Mario Uršič
(enodejanki)

V soboto, 5. marca, ob 20.30

v nedeljo, 6. marca, ob 18.00

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO
EMIL KOMEL

GORICA

ŠTIRIDESET LET GLASBE NA PLACUTI

KATOLIŠKA KNJIGARNA - Predstavitev publikacij

Petek, 11. marca 1994, ob 18. uri

CERKEV SV. IVANA - Spominska hiša

Sobota, 12. marca 1994, ob 19. uri

KATOLIŠKI DOM - Osrednja prireditve

Nedelja, 13. marca 1994, ob 18.30 uri

Vljudno Vas vabimo, da z nami praznujete naš jubilej.

Krleževa drama v režiji Borisa Kobala

Agonija hrepenjenja

Ogromno, neizprosno nihalo časa kraljuje na scenskem ozadju in odmerja zadnje nihljaje umirajočemu meščanskemu sloju, umirajoči zakonski zvezi, umirajoči ljubezni. Vse ena sama dolga agonija, ki so jo v tržaški odrski postavitvi Krleževe drame **V agoniji** podčrtovale scenske izbire scenografa **Tomaža Marolta**. Masivno črno pohištvo, deloma prekrito s sivimi rjuhama, dragocene trofeje in kopije znamenitih slik. Navidezno razkošje zagrebškega meščanskega stanovanja, ki je obenem tudi šiviljski atelje, skriva zakonske in finančne probleme, ponarejene menice,

dela izpostavlja individualne razsežnosti družinske tragedije in problematiko zakona med bivšim avstro-ogrskim podpolkovnikom **baronom Lenbachom** in njegovo precej mlajšo ženo **Lavro**, hčerko avstrijskega generala. Kajti propadajoči meščanski zakon in neutešeno Lavrino hrepenenje v režiserjevem videnju preraščata v paradigmatično podobo odnosov med moškim in žensko.

V konverzacijski drami s tragično poanto izstopajo natančno izdelani dialogi: v prvem dejanju med Lavro in njenim možem baronom Lenbachom, v drugem pa med Lavro in od-

pak jo priklepa nase z najpodležimi pretvezami in prošnjami, zlasti ko gre za denar. **Maja Blagovič** je z interpretacijo Lavrinega lika dokazala svojo igralsko zrelost, s katero je preseгла vse svoje gledališke kreacije zadnjih let. To zlasti v prvem dejanju, ko je razkrila svojo novo igralsko podobo: podoba hrepenče in trpeče zakonske žene, ki s svojo samozavestjo in ponosom močno spominja na Ibsenove ženske like. Lavra je emancipirana ženska: živi od svojega šiviljskega dela, s katerim mora vzdrževati zapitega moža in poravnati njegove dolge. Hrepenenje po iskreni ljubezni se ji lesketa v podobi odvetnika Ivana Križovca, s katerim se shajata že tri leta.

Blagovičeva je v drugem dejanju utelesila pravo metamorfozo deziluzije. Spoznala je, da je bila le objekt, le igračka v rokah **odvetnika Križovca**, ki ga je z pravšnjo mero cinizma odigral **Vladimir Jurc**. Ko si je po Lenbachovi smrti snel masko družinskega prijatelja, se je namreč pokazal v pravi podobi ženskarja in zapeljivca.

Kakšna je torej Krleževa ženska? Ekonomsko neodvisna, a čustveno krhka. Madeleine Petrovna se preživlja z manikiranjem, Lavra s šiviljstvom. Slednjo prevzema atavični občutek krivde, in vendar ni kriva moževe smrti, čeprav si jo je želela. Ko se ji ob Križovčevi indiferenci razblinijo sanje o veliki ljubezni, doživi pravi psihični šok. Čustvenost jo stre, niha med odhodom in smrtjo, a odloči se za smrt. Izjemno tragična psihološka drama, ki se odigrava v intimni sferi glavne junakinje.

Krleža je o iskanju prave dramaturgije povedal tudi tole: »Ne more biti torej dobre drame brez notranjega psihološkega volumna kot glasbila in dobrega igralca kot glasbenika, ki na tem glasbilu dobro igra... odločil sem se, da pišem dialoge po vzoru nordijske šole devetdesetih let z namenom, da notranji razpon psihološke napetosti razpnem do čim večjega spopada, te spopada pa da čim bolj približam odsevu naše stvarnosti. Tako je prišlo do mojih zadnjih dram, ki niso in nočejo biti nič drugega kakor psihološki dialogi, ki se prvič oglašajo v naši dramatski književnosti s štiridesetletno zamudo.«

Torej je Krleža v trilogiji o Glem-bajevih ubral pot, ki jo je utrla dramaturgija **Ibsena** in **Strindberga**. Kobalova režija Krleževe drame pa se je dosledno usmerila v psihološko analizo konflikta med žensko in moško stranjo neba, še posebno v analizo ženske duševnosti in Lavrine osebne tragedije.

Majda Artač Sturman

* * *

Tržaški pomorski klub **Sirena** je na nedavnem občnem zboru zelo pozitivno ocenil delovanje v lanskem letu. Poleg dobrih uspehov jadralke **Ariane Bogatec** se lahko društvo pohvali tudi z dobrimi rezultati, ki so jih dosegli nekateri drugi člani, z dobro organizacijo regat in z uspehi na področju športnega ribolova.

Prva letošnja Mladika

Prva letošnja številka revije **Mladika**, ki jo v Trstu izdaja Slovenska prosveta, je prav pred kratkim prišla iz tiskarne. Uvodni članek je napisal **Saša Rudolfo** tragični smrti **Saše Ote**, **Marco Luchette** in **Daria D'Angela**, ki jih je v Mostarju pokončala granata.

Prijeten in zanimiv je intervju prof. **Zore Tavčar** v rubriki »Slovinci za dnanes« z mlado znanstvenico — raziskovalko dr. **Vesno Sosič**, ki je po rodu iz Trsta in je tu tudi obiskovala slovensko klasično gimnazijo. Sedaj živi in dela v Ameriki, ob Pacifiku, kjer preučuje delovanje človeških možganov.

V spomin na pokojnega **Franca Jezo** ob 10-letnici njegove smrti je objavljen članek **Saše Martelanca**. V tokratni **Mladiki** je še en spominski članek. Napisal ga je **Drago Štoka**, posvečen pa je lani umrli igralki **Tei Starčevi**.

Tudi mladinska priloga revije »Rast« je tokrat bogata in zanimiva. Med drugimi objavlja intervju s slovenskim obrambnim ministrom **Janezom Janšo**, ki je bil častni gost praznika »Slovenija party« v organizaciji Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta. Večina članov kluba sodeluje tudi pri oblikovanju priloge **Rast**.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Miroslav Krleža
V AGONIJI
Režija Boris Kobal

V ponedeljek, 7. marca, ob 16.00
ABONMA RED H
v sredo, 9. marca, ob 16.00
ABONMA RED G
v četrtek, 18. marca, ob 16.00
ABONMA RED H

Februarski Škrat

Sredi februarja je Sklad Mitja Čuk z Opčin izdal novo številko revije za šolarje in starše **Škrat**. Tokrat je posvečen predvsem kulturi, jeziku, morali in pomenu besede. V tej številki so objavljeni prispevki osnovnošolcev. Vsakdo je, po svojih sposobnostih, narisal pesnika **Franceta Prešerna** in zraven »improviziral« kratek sonetni venec, tako da prve črke vsakega verzov sestavljajo besedo **kultura**.

Berta Golob je napisala članek o tem, kakšno težo imajo v resnici besede in je treba zato zelo paziti, »kaj nam leti iz ust«, kot so pravili nekoč. O vlogi učiteljev v sodobni šoli razmišlja dr. **Viljem Ščuka**, pisateljica **Vipavskega Marija Mercina** pa o značaju jezika, ki je življenjska nujnost.

Ker je **Škrat** izšel sredi februarja, je nekaj prispevkov posvečenih tudi navadam in običajem v pustnem času. **Jasna Merku** piše o maskah nekoč in danes, **Tanja Tomažič** pa o eni najznačilnejših pustnih šem na Slovenskem, to so kosmati kurenti. **Trener Mario Čač** daje v tej številki **Škrata** nekaj nasvetov in predlogov za popravitve ur telovadbe v šoli.

Prizor iz Krleževe drame **V agoniji**. Na sliki so (z leve) **Maja Blagovič**, **Vladimir Jurc** in **Jurij Souček** (foto S. Ferrari)

duhovno in čustveno praznino. Kot ugotavlja odvetnik **Križovec**: »Vse je obupno, prazno, vakuum.«

Turobno vzdušje odmiranja soustvarjajo odsotnost vsakršne glasbene spremljave (ki zadoni le v sklepnem prizoru) in dolgi trenutki tišine. **Bianka Adžič Ursulov** je podkrepila občutek propadanja z izbiro temnih kostumov. Izjemo predstavlja bogata, sončno pisana toaleta ruske emigrantke **Petrovne**, ki je edina — v barviti interpretaciji **Mirande Caharija** — vnesla v dramo nekaj trenutkov življenja.

Tragedija **V agoniji** predstavlja drugi del znane trilogije o **Glem-bajevih**, v katero sodita tudi drama **Gospoda Glem-bajevi** in komedija neke predpusne noči **Leda**. Krstna uprizoritev igre se je odvijala v zagrebškem **Narodnem kazališču** 14. aprila leta 1928. Z letošnjo uprizoritvijo pa se je Slovensko stalno gledališče iz Trsta sklenilo oddolžiti spominu velikega hrvaškega književnika in dramatika **Miroslava Krležea**, saj je lansko leto potekala stoletnica njegovega rojstva.

Režiser **Boris Kobal** je izhajal iz prvotnega dramskega besedila v dveh dejanjih, kateremu je Krleža po treh desetletjih dodal tretje dejanje. Drama **V agoniji** se odvija leta 1922, rase pa iz širšega družbenega in ožjega družinskega dogajanja. Kobal je kljub družbenemu poudarku Krleževega

vetnikom **Ivanom Križovcem**. Beseda ima svojo moč v vseh svojih odtenkih, vendar ni nikdar groba, ampak bolj meščansko uglajena, včasih celo filistrska. Baron Lenbach je v svojem odnosu do žene razdvojen, saj od formalnega vikanja prehaja k tikanju in nasprotno. Ta besedna razdvojenost ponazarja dvoiličnost Lenbachovega zakona, ki je na zunaj zgleden in neoporečen, vendar brez vsakršne ljubezni, gola formalnost.

Pomembno lektorsko nalogo je opravil **Jože Faganel**. Krleževi dialogi so živa podoba meščanskega pogovornega jezika: vanj vdirajo tujke, prepletata se francoščina in nemščina, zelo sveže pa učinkuje rusko obarvana govornica emigrantke **Petrovne**.

V prvem dejanju je **Jurij Souček** krepko izrisal značaj **barona Lenbacha**, vase in v nekdanji položaj zavezanega podpolkovnika, ki se utaplja v dolgovi in alkoholu, toda skuša na vse načine ohraniti zunanji videz. Igralec je suvereno prehajal od ponosne gospodovalnosti v odvisnost od alkohola, v popolno brezmoč in obup, ki sta ga ob koncu prvega dejanja privedla do samomora.

Toda pravo tragedijo doživlja **Lavra**. Mesec dni po poroki je kot devetnajstletno dekle spregledala in odkrila pravo moževo naravo. Baron Lenbach pa ji ne dovoli razporoke, am-

Uspela akademija v Gorici

Globlji pomen klasične gimnazije in liceja

Naj bo to razmišljanje posvečeno dijakom slovenskega klasičnega liceja iz Gorice in vsem tistim ljudem, ki so kdajkoli študirali latinščino. Morda je tak uvod malce zaletav in tudi izključujoč, a sem se vendarle zanj zavestno odločil, ker sem bil namreč v nedeljo na zelo lepi in še bolj obiskani proslavi v čast Horaciju ob dvestisočletnici njegove smrti. Dijaki klasične gimnazije in klasičnega liceja Primož Trubar iz Gorice so namreč pripravili izredno uspelo akademijo, na kateri so prikazali z recitacijami in petjem, kako velik je bil Horacij in kako smo tudi Slovenci navezani nanj. Vendar gre pomen proslave Horacija še dlje, saj nam kaže še na pomembnost klasičnega liceja za Slovence v Italiji.

Dijaki so na doživet način recitali pesmi Horacija v latinskem jeziku in njihov zbor, ki so ga sestavljali tako sedanjí kot bivši dijaki, je pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča, ki je tudi bivši licealec iz Gorice, zapel nekaj uglasbenih Horacijevih pesmi. Slavnostni govor je imel klasični filolog in prevajalec Horacija v slovenski jezik dr. Kajetan Cantar, ki tudi predava latinščino in grščino na ljubljanski leposlovni fakulteti. Na zanimiv način je prikazal Horacija in njegov pomen za vse svetovno pesništvo ter s tem tudi njegov vpliv na slovenske pesnike, zraven tega pa je razpredel še nekaj zanimivih misli o umetnosti klasične gimnazije in liceja v slovenski družbi. Prof. Gantar je v bistvu dejal, da je slovenski klasični licej iz Gorice bil med redkimi, ki so v povojnih letih ohranili poučevanje la-

tinskega jezika in s tem naredili velikansko delo, saj so v Sloveniji latinščino poučevali le na semeniški gimnaziji v Vipavi in na univerzi, po drugi vojni so namreč v bivši Jugoslaviji in s tem seveda tudi na Slovenskem ukinili poučevanje latinskega jezika. Profesor Gantar je še dejal, da je bil in je klasični licej izredno pomemben prav zato, ker so na njem lahko dijaki spoznavali lepote jezika, ki je podobno kot grški jezik temeljnega pomena za nastanek sodobne Evrope, saj sta prav latinska in grška kultura ob judovski in krščanski veri temeljna kamna naše Evrope.

Ko sem pred dnevi povprašal ravnatelja klasičnega liceja iz Gorice Milka Renerja kaj pravzaprav pomeni za Slovence v Italiji klasični licej, mi je zelo preprosto odvrnil, da si na Gorškem dejansko ne more predstavljati javnega in kulturnega življenja

Slovencev brez te pomembne ustanove, iz katere so izšli vsi, ali domala vsi goriški povojni kulturni in javni delavci slovenske manjšine v Italiji. Nadaljeval je z mislijo, da je sicer res, da so važne tudi druge slovenske šole, a da je prepričan v umestnost klasičnega liceja in v njegov pomen. Predvsem zato, ker klasični licej le pripravi dijake in nadaljnji študij z neko dobro humanistično bazo, s katero si lahko potem v življenju pomagajo, in jim daje tisto potrebno znanje, na katerem lahko pozneje gradijo.

Strinjal sem se z njim, ko je rekel, da je vloga slovenskega klasičnega liceja nezamenljiva tudi v času tehnike in v družbi, ki sloni samo na tehnoloških napredkih in protezah, katere nam na vse načine olajšujejo življenje. Licej pa po mnenju ravnatelja Milka Renerja le ni tako elitna šola, da bi se je moral bati. Ta njegova trdi-

tev se nanaša najbolj na dejstvo, da je na klasični licej iz leta v leto manj vpisanih, malo zato, ker hočejo dijaki sedaj čim prej priti do kruha in malo tudi zato, ker se skoraj vsi dijaki bojijo zahtevnega študija, ki ga vsekar vpis na klasični licej prinaša.

Čestitam dijakom za uspelo akademijo v čast Horaciju, ki nam je dal toliko življenjskih resnic, da se jih niti ne zavedamo vseh. Ena teh je tudi tista o zmerni poti v življenje, katero pa uči tudi goriški licej. Prav zato tudi želim, da bi se letos vpisalo v prvi letnik klasičnega liceja v Gorici več dijakov, ki jim ne bi bilo žal napornega študija. Da se tak študij splača, lahko povejo tisti, ki so ga že opravili, še najlepše pa lahko o umetnosti in važnosti klasičnega liceja govorijo bivši goriški dijaki, katerih je veliko. To, da jih je veliko, so dokazali tudi v nedeljo, 27. februarja, zvečer, ko so napolnili Katoliški dom do zadnjega kotička. In vsi so bili srečni, da so bili na Horacijevi proslavi, še bolj pa zato, ker so nekoč bili dijaki slovenskega klasičnega liceja v Gorici.

J.P.

* * *

Odličje v spomin na Sašo Oto

Dolinski občinski svet je prejšnji teden odobril proračun za leto 1994. Ta pomemben dokument za upravljanje občine predvideva dokajšen presežek, tako da naj bi v tem letu ne zvišali dajatev za občane. Župan Marino Pečenik je na seji tudi povedal, da namerava uprava podeliti Odličje prijateljstva ricmanškemu kulturnemu društvu Slavec ob 100-letnici ustanovitve in v spomin na domačina Sašo Oto, ki je med opravljanjem svojega poklica umrl v Mostarju. Pobudo za podelitev odličja so dala društva Slovenec, Valentin Vodnik, Breg in dolinska Majenca.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO EMIL KOMEL

GORICA

Koncertna sezona 1993/94

FLAVTA IN KITARA SKOZI ČAS

Giorgio Marcossi, flavta
Giulio Chiandetti, kitara

Bach, Giuliani, Castelnuovo-Tedesco, Piazzolla

Katoliški dom, sreda, 9. marca 1994, ob 20.30

Dijaki imajo prost vstop

Jurij Paljk

Kaj me moti v slovenskih časnikih

Zadnje čase se mi dogaja, da vse prevečkrat ugotavljam, ko berem slovensko dnevno časopisje iz sosednje republike Slovenije, da ga že zelo težko prenašam. Še vedno ga berem, da se razumemo, ker le tako izvem, kam plove slovenska ladja in tudi zato, ker je, čeprav na splošno slab, dejansko še vedno edini vir informacije, ob kateri se lahko malo zamisliš; radio ti tega nimaš niti časa, da bi nekoga pošteno preklel, ko ti že servirajo drugo sliko in drugi dogodek.

Mislím, da je velik problem vsega slovenskega tiska v Sloveniji v tem, da ga delajo isti ljudje, ki so ga delali včasih, za časa režima, da se razumemo, kot se temu najlažje reče. Isti ljudje, ki so takrat, če so hoteli ta poklic početi na neki ugledni ravni, vsi morali biti »moralno in politično neoporečni«, to so tisti ljudje, ki so včasih pisali o tem, kako je Tito dober, najboljši lovec in najboljši čebelar in so ga zato predlagali za častnega predsednika Zveze čebelarjev Slovenije, ko jim je obenem tudi uspelo zabeležiti Dolančeve besede, zakaj je to res (Še danes se tega dogodka spominjam z jasnostjo otroka, ki je prvič videl letalo!), to so bili tisti ljudje, ki... v nedogled bi lahko našteval. Danes ti ljudje zvečine pišejo o tem, kakšna mora biti demokratična Slovenija, in o tem, kako morajo politiki ukrepati, da bo Slovenija čimprej v Evropski uniji, dajejo nasvete Peterletu itd. V trenutku namreč, ko so slovenski časnikarji ugotovili, da se je slovenski narod s plebiscitom odločil, da ne bo več tam, kjer je prej bil, in se je odločil za svojo državo, so tudi slo-

venski časnikarji postali razred zase. Kar naenkrat jih je bilo na kupu neverjetno število in kar naenkrat so vsi postali demokrati in so vsi vedeli povedati, kako so oni že prej vedeli, da bo šlo tako, nekaj najbolj poniglih in umazanih duš pa je šlo celo tako daleč, da je sedaj začelo služiti drugim gospodarjem...

To me niti toliko ne moti, res ne, ker se ve že najmanj dva tisoč let, da je »duh sicer voljan, a da je meso slabo«, kot so nas včasih dobri slovenski duhovniki učili pri verouku v času »enoumja«, kot danes moji slovenski kolegi domala vsega slovenskega tiska imenujejo čas socializma v Sloveniji. Res sem nekje slišal, da je poklic časnikarja druga najstarejša obrt na svetu, takoj za tisto, o kateri se ne sme nikdar na glas govoriti, ker da je nespoštljivo. Kot da bi bilo vse drugo spoštljivo! Vseeno pa sem mislil, da je med slovenskimi časnikarji še nekaj takih, ki imajo nekaj ponosa, a kaže, da jih večina z veseljem raje prebira slovenskega pesnika moderne in njegov verz »Trs sem, ki se v vetru maje«, bi lahko postavili za vodilo teh ljudi, ki so tudi najbolj glasni, vsaj sedaj še.

Seveda so med njimi tudi izjeme, a mirno lahko zapišem, da jih resnično ni veliko. Drugi pa jamrajo o tem, da nimajo kadrov. Tretji pravijo, da so sedanje slovenske časnikarje na fakulteti za novinarstvo v Ljubljani učili isti, ki so učili prejšnje, če pa oni ne, da so jih njihovi učenci, vsi po vrsti pa, da so bili zares »pravoverni« in tako smo v začaranem krogu in tako naprej. Tudi to me ne moti, ker vem, da moramo dati času čas.

Moti me tista pritlehnost in tisto bevskanje proti Cerki in kristjanom, ki je prisotno še vedno v domala vseh glasilih in javnih občilih na Slovenskem, v medijih, kot učeno radi v Ljubljani rečejo, ker se jim zdijo besede, kot so časnik in javna občila, premalo svetovljanska in premalo evropska. Kot se nekemu »šeftarju« iz Sežane zdi dosti boljše imenovati svojo trgovinico Ciao, namesto da bi ji dal ime Dober dan.

Mednarodna kolesarska dirka v organizaciji KK Adria

Pogovor z Radijem Pečarjem

V nedeljo, 6. marca, ob 12.40 bo iz Lonjerja štartala 18. mednarodna kolesarska dirka za amaterje, ki jo prireja KK Adria pod pokroviteljstvom Združenja slovenskih športnih društev v Italiji. Gre za tradicionalno pobudo, ki si iz leta v leto pridobiva vse večji ugled po Italiji in Evropi. Med drugim velja za najpomembnejšo kolesarsko dirko amaterjev v naši deželi, prav gotovo sodi med najpomembnejše v severni Italiji. Na njej so se v preteklih letih zbrali vrhunski kolesarji — takrat skoro neznan — kot so npr. Moreno Argentin, Maurizio Fondriest, Primož Čerin, leta 1992 pa je zmagal Fabio Casartelli, ki je nato osvojil zlato olimpijsko kolajno v Barceloni.

V Lonjerju vlada prava kolesarska mrzlica, celotna vas je na nogah dan in noč, zato da bi vse steklo v redu. Med neutrudnimi organizatorji moramo še posebej omeniti Radija Pečarja, ki je duša dirke, saj se v prvi osebi ukvarja z organizacijo že od vsega začetka. S kakšnimi občutki se pripravljate na letošnjo izvedbo?

Organizacija dirke mi postaja po eni strani rutina — to delam že veliko let poleg priprave drugih pomembnih tekmovanj — po drugi strani pa pomeni vedno nov izziv, nekaj novega. Vsaka izvedba je poglavje zase. Vsako leto so določene novosti. Upam, da bo tudi letos dirka potekala v redu, predvsem pa, da bodo gledalci zadovoljni. Menim, da bo kvaliteta na tako dobri stopnji kot v preteklih letih in da bomo lahko z zadoščenjem sledili najboljšim amaterskim kolesarjem bodisi iz Italije kot iz bližnjih držav, predvsem iz Srednje Evrope. Na štartu bodo kolesarji, ki veliko pomenijo v svetovnem merilu, tako da bomo imeli res kvalitetno udeležbo.

Kakšne so letošnje novosti?

Proga je enaka kot lani (iz Barkovelj preko Ronk do Gorice in nazaj od

Lonjerja — predviden prihod na cilj približno ob 16.20, op. ur.), to pa zaradi težav s cestami v tržaški pokrajini. Na štartu bomo imeli več držav kot doslej, saj bodo med drugimi tekmovali Poljaki, Nemci, Avstrijci, Čehi, Slovaki in verjetno Ukrajinci, ki so na pripravah v Venetu. Tudi pomoč pokroviteljev nam bo omogočila, da bo dirka res kvalitetna.

Rekli ste, da boste pri organizaciji sodelovali le še dve leti in da boste nato prepustili krmilo mladim. Vaša izjava je naletela na številna nasprotovanja, ker si namreč ni mogoče zamisliti te kvalitetne kolesarske dirke brez vašega doprinosa. Ali je bil to le izziv?

Mislil sem zelo resno. Vsake igre je enkrat konec. Mislim, da se po dvajsetih letih človek lahko tudi utruji in mu zmanjkajo nove energije in stimulacije, da bi nekaj naredil. Čez dve leti bom prenehal nositi organizacijsko breme, ne pa sodelovati. Sodeloval bom tudi pri drugih pobudah, ki pa jih morajo mladi prevzeti v roke. V obratnem primeru bi v nekaj letih vse propadlo.

(Dar)

Pridelujmo več graha

Med povrtino, ki bi ji morali posvečati več pozornosti, gotovo spada grah. To je stročnica, ki je torej tudi zelo dobrodošla za kolobarjenje, saj podobno kot fižol ali lucerna obogati zemljo z dušikom. Prav zato je važno, da po pobranem pridelku rastlin ne populimo iz zemlje, temveč pazimo, da korenine ostanejo v zemlji.

Grah najbolje uspeva na prepustnih in rodovitnih, lahko kiselkastih tleh. Če ga posejemo zgodaj spomladi, je priporočljivo, da ga sejemo na lažja tla, ki se prej ogrejejo. Graha ne gnojimo s svežim hlevskim gnojem, kvečjemu lahko ob pripravi tal pognojimo z gnojilom, ki ima v razmerju z dušikom vsaj dvakrat ali trikrat toliko kalija in fosforja. Ta stročnica kali že pri temperaturi od 4 do 6 stopinj C. Težko prenaša temperaturo nad 25 stopinj in pogosto se zgodi, da rastlina odvrže cvetove in stroki zakrnijo. Nizke sorte graha bolje prenašajo mraz od visokih in so zato še posebej primerne za sedanje, zgodnje spomladansko setev.

V naših krajih, ob obali, ga zato lahko sejemo že konec januarja ali prve dni februarja, na Krasu ali kje v notranjosti pa za setev počakamo na marec.

Poznamo nizke, srednjevisoke in visoke sorte graha. Če želimo biti zgodaj na trgu, ko lahko dvignemo ceno, moramo sejati nizke sorte kot so npr. Meraviglia d'Italia ali Fiesta, v Sloveniji pa priporočajo sorti Kalvedon ali Mali provansalec. Za nizek grah velja, da ne potrebuje opore. Sadimo ga v vrste kakih 20 do 25 cm narazen, semena naj bodo v razdalji vsaj 5 cm eno od drugega. Za srednje sorte je opora priporočljiva, ni pa nujna, za visoke sorte je vsekakor obvezna. V zadnjih časih

se uveljavlja uporaba raznih opornih mrež, zato tudi visoke sorte lahko sejemo v vrste. Navadno pa smo sejali v grmičke, ker smo za oporo uporabljali veje — fraske.

Oporo moramo postaviti, ko rasti ne dosežejo 8 do 10 cm višine. Gredice opejemo in ob vrsti razpemo mrežo na kole, da imajo rastline primerno oporo za vzpenjanje.

Grah cveti postopoma in tako tudi zori. Rastlina potrebuje veliko vode, posebej ob cvetenju in razvoju strokov. Vsekakor zalivamo ob res suhem vremenu. Prve stroke pri nizkih sortah bomo pobrali že tri tedne po začetku cvetenja. Redno jih obiramo, ker tako spodbujamo cvetenje. Za visoke sorte pa vlijemo, da stroki dozorejo v četrtem tednu po cvetenju, ker so večji.

Ko je grah še nizek in če imamo mrahen vt, lahko med vrste sejemo solato berivko ali redkvico. Obe vrtnini ne bosta naredili grahu nobene škode, mi pa se bomo izognili zapleveljenju tal. Ko se sokim sortam postavimo oporo, lahko solato ali redkvico poberejo.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Ni potrebno biti izredno inteligenten in tudi veliko ni potrebno prebirati, da vidiš kako so še vedno vsi mediji torej sovražno nastrojani do Cerkev in človeka, ki javno pove, da hodi v cerkev in skuša živeti po krščanskih načelih. Moti me to bevskanje in podtikanje slovenskih časnikarjev, katerega so se učili na univerzi in predvsem potem, ko so delali kariero, v prejšnjih časih, za časa »enoumja«, kot radi rečejo, zelo me moti to bevskanje.

S tem nočem reči, da dajem vedno slovenski Cerkvi prav ali pa vsem katoličanom prav, ker sem nasprotnik vsakega klerikalizma, ker vem, kaj je klerikalizem za Cerkev, njegova rakasta rana je vedno bil in je še, če se pojavi, in iz zgodovine tudi vem, kako je bilo slabo za Cerkev vedno, ko se je preveč zanimala za svetno oblast, kot vem seveda tudi, kako se je s Cerkvijo delalo v časih »enoumja«.

Naj tu zapišem, da mi gre ta beseda strašno na živce, ker zajema vse Slovence, ki da smo živeli in mislili vsi v »enoumju«. Jaz recimo nisem, ker sem obiskoval semeniško gimnazijo v Vipavi, edino večje slovensko malo semenišče v času »enoumja«, iz katerega je izšlo, vedno v času »enoumja«, čez tristo (sic! sic!) slovenskih duhovnikov in vsaj še toliko slovenskih krščanskih intelektualcev, ki niso bili vsi v »enoumju« vzgajani. Ne vem, koliko slovenskih duhovnikov je bilo v tem času posvečenih v katoliški Italiji, tega res ne vem, zanimivo bi bilo vedeti ta podatek in ga primerjati z vipavskim semeniščem, z vsemi predsodki, ki jih take primerjave nujno izzovejo in z ustreznimi merami seveda!

Ko sem že pri vipavskem semenišču, naj povem samo to, da ne bi rad videl, da bi se kar naenkrat pozabilo na njegovo velikansko vlogo za slovensko Cerkev in za ves slovenski svet, posebno še sedaj ne, ko bo glavna beseda na tem področju tekla spet v Ljubljani, kjer se dela spet vse na veliko... in niti rečeno ni, da vedno najbolje. To, da so mladi fantje iz vseh krajev lepe slovenske dežele hodili študirat v malo semenišče na primorsko provinco — v Vipavo — štirideset let, pa se na žalost pozablja! To skorajda pozablja sedaj tudi verski tednik Družina, saj premalo piše o vipavskem bivšem semenišču in sedanji škofijski gimnaziji. Kot bivši gojenec te za vse Slovence slavne gimnazije se upravičeno lahko počutim užaljenega, ker se o velikanski vlogi vipavskega semenišča ni nikdar obširneje pisalo. Bilo je pomembno vsaj toliko

kot tista škofijska gimnazija v Ljubljani (mimogrede: bila je druga slovenska državna gimnazija ne prva, ker je bila prva v Gorici).

Vem, da so slovenski časnikarji bili vzgajani v »enoumju« in rezultati so vidni še danes! Pa jim je najbrž kar prijalo, sicer res ne bi bili vedno tiho kot so bili, po načelu: plača dobra, vse dobro. Vseeno pa me neverjetno jezi, ko berem vse tisto, kako smo kristjani pokvarjeni, in vse tisto znano, kako se slovenska Cerkev hoče spet vrniti v politiko. Saj je morda kje res kaj narobe, a da človeku, ki veruje, zvito prepoveš in mu onemogočiš, da na javnem mestu to pove! Ja, fantje, kje pa je demokracija tukaj, če so že časi »enoumja« minili?

Popolnoma se strinjam s tem, kar so slovenski škofje govorili v tistem slavnem pismu o slovenskem javnem stanju, in mislim, da je njihova dolžnost, da so to povedali na glas, ker pač tako evangelij od njih zahteva. Da pa se jih potem vlačijo kot vlačuge po časopisju kot klerikalce, no ja, to je res v duhu »enoumja«. In tu naj še enkrat zapišem, da ne prenašam te besede za katero skrivajo časnikarji iz Slovenije vse in nič in sami sebe in svojo preteklost istrskih gonilcev.

Tu še majhna slika: najboljši pero likovne kritike iz Ljubljane je ob imenovanju dr. Capudra za kulturnega ministra vzdihnil, da ni mislil, da bo dočkal dan, ko mu bo komandiral duhovniški črni talar. Sedaj mu ne gre na živce nihče več, a je slovenska kultura v še slabšem položaju, kot je bila v času dr. Capudra, pa čeprav jo vodi sedaj z ministrskega stolčka dočerajši predstavnik dočerajšnje stranke »enoumja«. Da ni nič boljše pri kulturi, najbrž kriv sedanji minister, ampak staro in še danes veljavno dejstvo, ki je vsaka slovenska kmečka ženica nekoč vedela, ko ni mogla speči kruha je zato samo lačnemu možu in otrokom v kuhinji suho rekla: »Ne morem speči kruha zato, ker ni moke.« Nihče pa tega človeka ne linča v medijih, kot se je to počelo s Capudrom, ve se tudi, zakaj je tako.

To me res moti v slovenskih časnikih, namreč ta ponigličnost in pritlehanje in bevskanje proti kristjanom. Da niti ne govorim o nivoju olike spodobnega obnašanja nekaterih slovenskih politikov, pisateljev in slovenskih javnih mož, ki jih najdete vedno v pismih bralcev dovolj, vedno pa toliko, da vam gre lahko prav hitro na bruhanje. Če jih še berete, seveda...